

לעילוי
נשמת

ה"ר
יוסף וולף ז"ל
ב"ר
ברוך מנדל הי"ד
ת.נ.צ.ב.ה.

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

מכון
האשה
החשובה
רודסת נדקוחסד
שרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר דל
ת.נ.צ.ב.ה.

י"ל ע"י ביהמ"ד לחנידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיטו

גליון מס' 382

סוכה ט"ו-כ"א

בס"ד, כ"ד אלול תשס"ו

השבוע בגליון

- ♦ המתים מוחלים על כבודם
- ♦ מיטת קומותיים בסוכה
- ♦ בעלי חיים נחשבים אהל
- ♦ אדם נחשב אהל?

- ♦ במה מסככים?
- ♦ סכך "פלפונים" וסכך קני סוף
- ♦ סוכה תחת קורות בטון
- ♦ סכך מבית הקברות

דף יד/א מסככים בנסרים

במה מסככים?

ענפי אילנות היו הסכך הרווח בכל הדורות. עד ימינו נשתמרה עדותם של פוסקים מלפני מאות בשנים: "נהגו העולם בשאר ארצות לכסות הסוכה בערבה או בגמי ובמדינות אלו בענפי אילנות" ("לבוש" סימן תרכ"ט סעיף י"ח). כדבר הזה כותבים ה"ביכורי יעקב" (שם ס"ק ו'), ה"קיצור שולחן ערוך" (סימן קל"ד סעיף ג') וה"בן איש חי" (שנה א' פרשת האזינו דין א').

"אילן" בגימטריה "סכך": לדעת ה"בן איש חי" (שם, והובא ב"כף החיים" סימן תרכ"ט), אף יש להדר לסכך בענפי אילנות, ש"אילן" בגימטריה "סוכה" - 91.

אלה הם החומרים שאין כל צורך לדון בכשרותם, אם טובים הם אם לאו, שהרי הם הולמים את הגדרת גמרתנו, כי גידול קרקע שאינו מקבל טומאה, כשר לסיכוך.

סכך "פלפונים": עתה נתמקד בסכך ה"פלפונים". סכך זה, הוא נסרים דקים המונחים זה לצד זה, ובעשרות השנים האחרונות רווח השימוש בו בירושלים עיר הקודש.

עם השנים התפתח נידון נרחב בספרי הפוסקים לדורותיהם, לגבי נסרים, קורות עץ, הראויים הם לסיכוך? הנידון מתפצל לשני חלקים. א. גזירת תקרה. ב. שלא יהא הסכך אטום לגשמים.

על "גזירת תקרה" אנו למדים בסוגייתנו, שחכמים אסרו לסכך בקורות עץ שרחב ארבעה טפחים ויותר (כ-32 ס"מ לחומרא), מפני שנהגו להשתמש בקורות מסוג זה לתקרת הבית, וחששו חכמים שמא אחר שישב תחתם בסוכה, יבוא לשבת בביתו תחת תקרת נסרים, ותקרה זו שבביתו פסולה מן התורה, לפי שאינה "סוכה" אלא "בית".

מתקופת המשנה והתלמוד חלו שינויים באופי הבנייה ובצורתה, ורווח השימוש בנסרים שרחב פחות מארבעה טפחים, ולפיכך כתב בשו"ע הרב (או"ח סי' תרכ"ט סעי' ל"ב): "בזמן הזה שמסככין הבתים בנסרים שאין ברוחבן ג' טפחים, יש לפסול סוכה המסוככת אפילו בנסרים שאין ברוחבן ג' טפחים. אבל מותר לסכך בנסרים קצרים מאד, שאין דרך לעשות תקרת בית מנסרים קצרים כאלו...". בסיום דבריו הוא מסכם: "נהגו העולם שלא לסכך בהן כלל".

ברם, הפלפונים, רחבם 2 ס"מ, צרים הם ואין להגדירם כ"נסרים" כלל, וממילא אין בהם חשש "גזירת תקרה".

כל שנותר לדון בהם הוא מחמת דעת רבינו תם.

רבינו תם סובר, שסכך אטום לגשמים - פסול [הפוסקים נחלקו אם פסול מן התורה או מחשש שאחר שישב בסוכה אטומה לגשמים, יישב בתוך ביתו - וכך נוקט ה"משנה ברורה"]. להלכה נקטו הפוסקים, כי יש לחשוש לדעתו, ומפני כך, נהגו שלא לסכך בנסרים משוייפים היטב, אף שאינם

דבר העיון

מעמד קידוש ה'

באוזנו השמאלית תחובה פיסת צמר גפן גדולה.

לא. הוא אינו סובל מבעייה כרונית. רופאי אף-אוזן-גרונן אינם נמנים על מיוחדעו. פשוט קטיושה. הוא הבחין שהיא עומדת ליפול. ידו האחת אחזה בתבנית ביצים, ובידו הפנוייה כיסה על אוזנו הימנית. התוצאה, רשרושים ורעשים מטרידים באוזנו השמאלית, שהרופא הבטיח לו כי יחלפו עד המלחמה הבאה.

לפי קצב ההחלמה, נראה לו שהמלחמה הבאה תדחה בעשרים שנה.

אבל גם הוא היה כאן, כדי לשמוע באוזנו התקינה ולהאזין בה מלא אפרכסתו.

הם היו שם. כולם. הבורחים והמחזקים. הנמלטים והמסייעים. המלמדים והלומדים - התכנסו יחד במטרה קדושה, שאין חשובה הימנה; להשיב בנים לגבולם.

ההשתתפות בשיעורי הדף היומי כרוכה בקביעות. אם תעזובני יום - אעזבך יומיים! לא משנה למה. זו המציאות. כך בנוייה נפש אנוש. הקביעות היא הבסיס להצלחה. היא הצלחה עצמה. כתוצאה ממוראות המלחמה, נדדו רבים מתושבי הצפון אל בית לא בית. הטלטלו בדרכים, הלוך ושוב, עם תקווה לגבי העתיד, חרדה מן ההווה וייאוש מן העבר. כן. היו מתושבי הצפון, רבים וגם טובים, שהתמידו בקביעותם לתורה. אלה שנשארו

עילוי נשמת

הרי"ר
משה אליעזר האוזר ז"ל
ב"ר שלמה ז"ל
נלב"ע כ"ז אלול תשנ"ו
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י ידידינו הרי"ר שלמה
האוזר ומשפ' שיחיו תל - אביב

עילוי נשמת

מרת
יפה נמד"ר ע"ה
ב"ר יצחק ז"ל
נלב"ע כ"ו אלול תשמ"ח
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצחה ע"י בני המשפחה שיחיו

עילוי נשמת

מרת
אלה איזנברג ע"ה
ב"ר שלמה ז"ל
נלב"ע כ"ד אלול תש"ס
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצחה ע"י המשפחה שיחיו בני ברק

לעילוי נשמת

הרב החסיד משה אביגדור הלוי פס"ט ז"ל
ב"ר אלימלך ז"ל נלב"ע כ"ח אלול תשס"ג
ת.נ.צ.ב.ה.

נר ה'
נשמת אדם

רחבים ארבעה טפחים, לפי שניתן להניחם זה לצד זה ולהדקם באופן שלא יחדרו גשמים ברווח שביניהם, כפי שפסק מרן ה"בית יוסף" ב"שולחן ערוך" (על פי דברי הטור בשם הסמ"ק), כי "נהגו שלא לסכך בהן כלל".

עם זאת, בסכך ה"פלפונים" שרחבו כה צר, אין אפשרות לסכך באופן שלא יחדרו גשמים לסוכה, ויתכן שאינם כלולים בדברי ה"שולחן ערוך". ואכן, גדולי וגאוני ירושלים לדורותיה, הכשירוהו לבוא בסוכה לכתחילה ללא פקפוק.

בשם ה"חזון איש" נמסר, כי לא היתה דעתו נוחה מסכך זה (ראה ספר "הסוכה" עמ' רפ"א).

סכך קני סוף: סכך נוסף שרווח ביותר הוא קני סוף עגולים. במקביל לתפוצתו הרבה בימינו, מעניין להיווכח, כי לדעת ה"פרי מגדים", "יש לפקפק" בכשרותו! שכן, כידוע, אסור לסכך את הסוכה בנסרים, משום "גזירת תקרה", שמא לבסוף יישב אדם בתוך ביתו ולא יצא לסוכה, מפני שבעבר היו התקרות עשויות נסרים. לפיכך חושש ה"פרי מגדים", שמא גם קני הסוף כלולים ב"גזירת תקרה". ברם, הפוסקים העירו, כי פשוט ביותר, שקני הסוף המוכרים לנו, הגדלים על המים, אינם נכללים בגזירת תקרה (שו"ת "בית ישראל" או"ח סימן ו').

דף יז/א סכך פסול פוסל בארבעה
סוכה תחת קורות בטון

סוכות רבות ממוקמות תחת עצמים, האם מפני כך הן פסולות? ובכן, סוכה המסוככת על ידי סכך פסול שרחבו ארבעה טפחים - פסולה. וכגון, סוכה שבמרכז עוברת קורת בטון ברוחב ארבעה טפחים, הרי היא פסולה, מפני שקורת הבטון היא סכך פסול.

הבה נבדוק את דינה של סוכה הממוקמת תחת קורות בטון אחדות, אך לפני כן נקדים בקצרה את דין "לבד", עליו למדנו במסכת שבת ובמסכת עירובין ובמסכתנו. **דין "לבד":** דין "לבד" קובע, כי אויר ששיעורו פחות משלשה טפחים, הרי הוא כמי שאינו. הלכה למשה מסיני זו באה לידי שימוש נפוץ בדיני מחיצה. מחיצה שיש בה חלל ששיעורו פחות משלשה טפחים, נחשבת מחיצה כשרה, מפני שהחלל כמי שאינו. עתה נתמקד בסוכתנו, שקורות בטון אחדות חולפות בה.

המדובר על קורות בטון שאין בכל אחת מהן שיעור ארבעה טפחים, אך בכולן יחד יש שיעור ארבעה טפחים ויותר, והמרווח בין קורה לקורה הוא פחות משלשה טפחים; הכשרה היא הסוכה אם לאו, ומדוע?

בנידון זה הסתפקו בעלי התוספות (ד"ה "אילוי"), האם מדין "לבד" כל קורה מצטרפת לחברתה ולפנינו קורה עבה בשיעור ארבעה טפחים ויותר, או שמא, אין להחשיבן כקורה אחת מדין "לבד", אלא כל קורה עומדת בפני עצמה ואינה פוסלת את הסוכה. דברי בעלי התוספות נידונו רבות בבתי המדרשות מהיבטים שונים, ואנו נתמקד בחלק מדבריו של בעל "קהילות יעקב" זצ"ל (סי' י"ג) המבאר את צדדי הספק של בעלי התוספות.

ברור לכל, אומר בעל ה"קהילות יעקב", כי דין "לבד" קובע, כי האוויר שבחלל בטל והחלל נחשב כמקום סתום. זו הסיבה, שמחיצה שיש בה חלל פחות משלשה טפחים, מחיצה כשרה היא. בזאת לבד, אין עילה לפסול את סוכתנו, מפני שדין "לבד" אינו קובע שהחלל נחשב כסתום בסוג החומרים ששביבו ועל ידי כך נחשבות הקורות, כולל החלל שביניהן, כקורת בטון ענקית, אלא כל שנקבע הוא, כי החלל סתום ותו לא. ברם, בעלי התוספות הסתפקו, אם דין "לבד" גם מגדיר את האוויר שבחלל כמי שאינו. הוא בטל ואינו חשוב עד כדי כך, שכביכול אינו קיים כלל! עתה מתבהר ועולה במלא עוזו ספקם של בעלי התוספות; אם אכן האוויר שבין הקורות כמי שאינו, הרי שיש להתייחס אל הקורות כניצבות זו לצד זו בלא רווח ביניהן, או-אז לפנינו קורת בטון רחבה הפוסלת את הסוכה...

ראוי לציין, כי בעלי התוספות התייחסו לסכך פסול העובר בתוך הסוכה, תחת הסכך, אך כמה מהאחרונים נוקטים, כי דין זהה גם לסכך פסול העובר מעל הסוכה.

להלכה לא נפשט ספקם של בעלי התוספות, ולפיכך פוסק ה"שולחן ערוך" (או"ח סי' תרל"ב סעי' ד'), כי ספק אם סוכה מעין זו כשרה. לפיכך, אין לעשות סוכה תחת קורות בטון שהמרחק ביניהן פחות מ-24 ס"מ ושיעורם הכולל 32 ס"מ (ראה בהרחבה בקובץ ישורון ח"ט במאמרו של הגרש"י גלבר שליטי"א).

בבתיים, ולמרות החרדות והחששות, אצו- רצו אל בית הכנסת, להרוות את צמאונם ממקור מים חיים, לקדש את שמו יתברך בלימוד תורתו שנתן לנו.

היו גם מתושבי הצפון, טובים וגם רבים, שאף בעת נדודיהם ותלאותיהם, לא זנחו את "הדף היומי". בשטחים המוגנים ברחבי הארץ, ניתן היה להבחין בהם מצטרפים לשיעורי הדף היומי. בדרך כלל קל היה לאתר אותם. אם על ידי נעלי שבת שנלבשו באמצע השבוע, או נרתיק המסמכים החשובים ביותר, שלא זנחו על ידם לרגע קט, וגם, כן, גם על ידי המבט הצפוני, הרגוע והשקט, שנמהל במבוכה ותמיהה.

והיו גם רבים רבים, טובים וגם טובים, שאירועי השעה ולחץ התקופה, לא הותירו בידיהם אפשרות לשמר את קביעותם. עולמם התהפך עליהם, הילדים לא מצאו מנוח לנפשם וכל חייהם התערבלו לאי סדר מתמשך.

כולם היו זקוקים למשהוא, משהוא אותו לא ניתן היה להגדיר בדיוק. הלומדים שנותרו על משמרתם; הנוודים ששימרו את קביעותם; הלומדים שהדירו רגליהם מבית המדרש. כולם יחד השתוקקו למשב רענן שיפיח בהם רוח חיים וימלאם מרץ נעורים.

מצפון תפתח הבשורה. כאש בשדה קוצים חלפה בצפון הידיעה: "מאורות הדף היומי - באולם הכינוסים העירוני של חיפה".

לא היה צורך יותר מכך. רכזי השטח דיווחו, כי עוד בימים שלפני המאורע הגדול, כבר ניכרה התעוררות רבתי בשיעורי הדף היומי. מידי יום התרבו ספסלי בית המדרש. תחושת השייכות ל"דף היומי", עלתה על גדותיה והציפה גם איזורים צחיחים. עוד בעיצומה של המלחמה, החלו לטוות במשרדי "מאורות הדף היומי" את התכניות ל"יום שאחרי". בימי הקטיושות המחרידים, היו צוותי מאורות נושאים תפילה ופרקי תהילים, ובד בבד מתכנסים לסינון וגיבוש הרעיונות, שנועדו לחזק את המגוון הגדול של לומדי הדף היומי, עם תום הדיה של הקטיושה האחרונה.

ביום שני י"א באלול התכנסו ובאו, כאיש אחד בלב אחד, מאות רבות מלומדי הדף היומי. תחושת משפחתיות שררה באולם. לומדים 'נפקדים' פגשו את מגידי השיעורים שלהם ואת חברי השיעור, ומיד נרקמו עסקאות בלחיצות ידיים. "מחר". "מחר". "מחר חוזרים". "מחר כולנו יחד".

גדולי ישראל שנתמנו לנדוד אל הצפון, השפיעו נרגשות על הלומדים, שהאזינו לדבריהם בקשב רב, ומעמד קידוש ה' הגדול והנכבד שהתחולל באותו ערב, ישפיע בוודאי עוד לתקופה ארוכה על המשתתפים בו ועל בני משפחותיהם.

★ ★ ★

אחים יקרים!

בשם כל לומדי הדף היומי בארץ ישראל ובגולה, הננו לאחלכם, "שמחנו כימות עינתנו".

שנה טובה, וכתובה וחתימה טובה.

.....
המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעבודה מרתקת, שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה.
כתובתנו: ת.ד. 3446 בני ברק פקס: 93-67-570-03
mendelson@meorot.co.il
.....
בברכת התורה העורך

דף יט/א צלתה מרובה מחמתה

סכך מבית הקברות

חג הסוכות ידע במהלך הדורות מחסורים מסוגים שונים. בדרך כלל היו אחד ממיני ארבעת המינים, או כולם יחד, עומדים במוקד המחסור. אולם, בשנת תרפ"א אירע מחסור בסכך, בסמבור אשר בגליציה.

מענה לשון

דף יח/א והאידיא

האידיא

מלה זו נפוצה בתלמוד, ומשמעה: "עכשיו" (רש"י ד"ה "והאידיא"), "עתה" (רש"י סנהדרין צה/א ד"ה "נשדי"). בסוגייתנו הכוונה היא "בזמן הזה", בניגוד לתקופה קדומה יותר. כך הוא הפירוש גם בדברי חז"ל, "כמאן מצלינן האידיא זיה היום תחלת מעשיך זכרון ליום ראשון? כמאן? כרבי אליעזר, דאמר בתשרי נברא העולם" (ראש השנה כז/א). לפעמים יש ל"האידיא" משמעות מצומצמת יותר: "היום", בניגוד ל"מחר" (כדלקמן סוכה מז/ב "דאי לא בריך האידיא מברך למחר או ליומא אחרינא").

ראשית, נברר כיצד נוצרה מלה זו, ולבסוף נדון בניקודה.

המילונים לארמית בבליית מסבירים, ש"האידיא" נוצרה מחיבור ("הִקְחָס") של שתי מלים: האי+עידנא (=הזמן הזה). המלה "עִדְנָא" נרדפת ל"זמן" בספר דניאל (ז/ב): "עִדְנָא זְמַן וְעִדְנָא".

במעבר מ"האי עידנא" ל"האידיא" נאלמה/נעלמה האות הגרונית ע, כפי שקרה גם לאותיות גרוניות במלים אחרות, מחמת הקושי להגותן.

בכתבי הגאונים מופיעה מלה זו בשתי צורות שונות: "הידיאנא", "הידיאנא". כנראה, הכתיב משקף את האופן שבו ביטאו זאת. דומה לכך מסורת יהודי תימן, המבטאים: "הִיִּדְנָא". מסתבר שמסורת זו, שבה האות א' אינה מושמעת, קדומה מאוד, בגלל הדמיון ל"האי עידנא".

לעומת זאת, בני שאר העדות מבטאים את האות א' בחיריק: בני עדות המזרח קוראים: "הִקְאִידְנָא", ויהודי אשכנז: "הִקְאִידְנָא" (ד' בשו"א, במקום בקמץ, כבמסורת שאר העדות, הדומה למלה "עִדְנָא" שבדניאל). יתכן להסביר מסורת זו ("א" "חרוקה") כך: "האי+עידנא" < "ה+עִדְנָא" < "ה+קְאִידְנָא". כלומר, המלה "האי" (=הזה) נתקצרה ל"ה", ואילו מהמלה "עידנא" לא נעלמה הע' כליל (כפי שהסברנו לעיל), אלא היא הומרה בא', שיותר קל לבטאה.

להערות ורעיונות נוספים, ולקבלת תוספות:

ת.ד. 3446 ב"ב.

דוא"ל u_frank@geronimedia.net

פנינים

דף כח/א מימי לא קדמני אדם בבית המדרש על ראשון ראשון

רבי אליעזר הוא התנא הראשון המוזכר במשניות.

בספר שערי זוהר (סוכה כח/א) מובא מרבי שם קלינברג הי"ד, כי רבי אליעזר העיד על עצמו (שם), "מימי לא קדמני אדם בבית המדרש" - לפיכך זכה שלא קדמו תנא במשניות... ("מעניה של משנה").

דף כ/ב שעבדים פטורים מן הסוכה

גוי בסוכה

בספרים הקדושים מובא, כי אין להכניס עכו"ם לסוכה, מפני גודל קדושתה (ראה

מחיר הסכך האמיר: האיכרים שבמשך השנים נהגו להביא סכך לממכר לרגל חג הסוכות, התאגדו והעלו את השער, ולא זו בלבד, אלא שהביאו כמות מועטה שלא היה בה כדי לספק את כל יושבי העיר. יהודי העיר הנבוכים פנו אל רבם, הגאון רבי אהרן לוי, אשר לימים שימש כרבה של רישא, ושאלוהו, אם רשאים הם ליטול מענפי אילנות ומעשבים המסוככים על הקברים.

את תשובתו (שו"ת "אבני חפץ" סימן צ"ה) העלה רבי אהרן לוי על הכתב ב"ג בתשרי, יום לפני כניסת החג, ומשכך, נקל לשער כי הכל עמדו וציפו בדריכות להכרעתו.

בשני נידונים שונים לחלוטין דן רבי אהרן בתשובתו.

האחד, "כתותי מכתת שיעוריה", והשני, שימוש בענפי אילן של בית קברות.

"כל העומד להישרף - כשרוף": להלכה נפסק לאור תקנת חכמים, כי אין להשתמש בצומח המסוכך על קברים, אלא יש לשורפו במקומו (שו"ע י"ד סימן שס"ח). כידוע, חפץ שדינו להשרף, הרי הוא כשרוף! וכגון, אתרוג, לולב או שופר של עבודה זרה, שדינם להשרף, אינם ראויים לשימוש מצווה, מפני שהם נחשבים כנעדרי השיעור הדרוש; למשל לולב זה, אינו בעל שיעור ארבעה טפחים.

האם ניתן לומר, כי מאחר שגם בסכך נאמר שיעור "צילתה מרובה מחמתה", הרי שסכך הגדל על הקברים ועומד להישרף מתקנת חכמים, הרי הוא כאילו כתות ונטול שיעור, ולא ניתן לסכך בו?

חשיבות החפץ בטלה, לא הוא עצמו: רבי אהרן מסביר, כי כמובן שאין קשר בין הדברים. שכן, כל שעושה ההגדרה "כל העומד להישרף - כשרוף" הוא, שדין הכליו המוטל על החפץ נוטל ממנו את חשיבותו וכבר כעת דבקים בו ההגדרות שיחולו עליו לאחר השריפה. כלומר, החפץ אינו אבד מן העולם, אלא מאבד את חשיבותו. מעתה, אין כל עילה שסכך זה לא יהא ראוי למצווה, מפני שההלכה שעל הסכך להיות "צלתה מרובה מחמתה" אינו שיעור בכמות הסכך, אלא זו דרישה מציאותית שהסוכה תהא מסוככת באופן כזה שיהיה צל, ודרישה זו התמלאה [ראה גם ב"חידושי רבינו חיים הלוי" הלכות שבת פרק י"ז הל' י"ב].

הנאה מחפץ הגדל בבית הקברות: לאחר מכן הוא נפנה לעניין הנאה מחפץ הגדל בבית הקברות, והוא דן בדבר מהיבטים אחדים.

המתים מוחלים על כבודם: ראשית הוא טוען, הן מקורו של איסור הנאה זה, הוא מפני כבוד המתים (רמ"א שם). מסוגיות שונות העוסקות בדיני כבוד המתים הוא מוכיח, כי אם ניתן לשער כי המת מוחל על כבודו לצורך מסויים, פג האיסור. ברי, כותב רבי אהרן, כי נח להם למיתי סמבור, שבני העיר יסככו את סוכותיהם כדין, ולפיכך הם מוחלים על כבודם [אולם על טעם זה כתב, כי יתכן שבאילן האיסור הוא מצד הדין ולא רק מצד כבוד המתים].

זאת ועוד, איסור הנאה מן הצומח על הקברים הוא מדרבנן, ובמקום שהאיסור גורם למניעת קיום מצווה מן התורה, יתכן שלא גזרו חכמים [כפי שמצאנו בדברי התוספות, ביצה ל/ב. אולם, כמובן שאין כל המקומות שווים].

"מצוות לאו ליהנות ניתנו": מלבד זאת, כלל גדול נקוט בדינו; "מצוות לאו להנות ניתנו" (ראש השנה כח/א), והמקיים מצווה אינו נחשב כמי שנהנה מן החפץ, וממילא, אין כל איסור להשתמש בעצים לצורך מצוות הסוכה שהרי אינו נהנה מהם [בנידון זה נחלקו רבותינו האחרונים, אם גם לגבי מצוות סוכה שעיקרה "דיר", נאמר כלל זה. עיי' שו"ת "נודע ביהודה" מהדו"ת סי' קל"ג וכן דעת ה"אבני מילואים" סי' כ"ח ס"ק ס' ועוד מהאחרונים. אולם, "העונג יום טוב", סי' נ', מתיר ישיבה בסוכה שנאסרה בהנחה].

סכך הקברים בטל ברוב: סברה מעניינת נוספת עולה מדבריו, כי מאחר שרוב ענפי בית הקברות ראויים לסיכוך, והנידון הוא רק על האילנות המסוככים על הקברים עצמם, נמצא שמעט הענפים הגדלים על הקברים בטלים ברוב הענפים האחרים [ועיי' שחידש וביאר, כי לא נאמר כאן דין "אין מבטלים איסור לכתחילה", וצ"ע בסברתו שם, אולם הביא מדברי הפמ"ג כדבריו].

ניתן לתאר, כי אותה שנה מלאו סוכותיה של סמבור בענפי בית הקברות.

דף כח/א ומביאין שוורים

מיטת קומותיים בסוכה

בעוד ימים אחדים, יהפכו בעלי משפחות רבות לאדריכלי פנים. חג הסוכות ממשמש ובא, המשפחה גדלה ב"ה, הסוכה נותרה קטנה כדאשתקד, ולא נותר אלא לתכנן לפרטים היכן יוצבו המזרנים והמיטות כך שהכל יזכו לקיים את מצוות הסוכה.

הפתרון הפשוט ביותר הוא, מיטת קומתיים. כך מכפילים באחת את שטח הסוכה. הישן בסוכה תחת המיטה: אכן, במשנתנו אנו למדים, כי "הישן תחת המטה בסוכה - לא יצא ידי חובתו", והישן במיטה התחתונה, הרי ישן תחת המיטה, אולם גמרתנו מבארת, כי המשנה עוסקת במיטה גבוהה עשרה טפחים, הנחשבת כאהל וכך האדם ישן תחת האהל ולא תחת הסכך. אולם, אם המיטה נמוכה מעשרה טפחים, אינה נחשבת כאהל שהאדם שוהה בתוכו, כפי שהכל מבינים, שבסוכה מותר לישון עם שמיכה.

בעלי חיים נחשבים אהל: אולם, מדברי הגאון רבי יעקב עטלינגר, בספרו "ערוך לנר"

עולה, כי לכאורה קיימת בעיה חדשה במיטת קומתיים. הנה, בסוגייתנו אנו למדים, כי בעלי חיים נחשבים כאהל לחצוץ בפני הטומאה, והמקור לכך הוא הפסוק (איוב י"א) "עור ובשר תלבישני ובעצמות וגידים תסוככני".

מכאן יש להסיק, כי בעל חיים מוגדר כאהל החוצץ ומבדיל בין מה שמעליו לבין מה שמתחתיו. האם יש בהגדרה זו הבדל בין בעלי החיים? כלומר, בין מהלכי על ארבע לבין מהלכי על שתיים? בעל ה"ערוך לנר" סבור כי אין הבדל ביניהם, וממילא, "בהמה ואדם בסוכה חשובים הפסק כמו אהל!" והישן במיטה התחתונה של מיטת קומתיים, אינו יוצא ידי חובה, אם במיטה העליונה ישן אדם (ספר זכרון "ברכת יעקב" עמוד מ"ב). את חידושו הוא חותם בהשתאות: "ולא ראיתי לפוסקים שהזכירו מזה".

אכן, פוסקים רבים חולקים על דבריו. הגר"ש ואזנר שליט"א (שו"ת "שבט הלוי" ח"ח סימן קמ"ג ובספר הזכרון שם), וכן הגר"ש ז"ל אויערבאך זצ"ל והגר"ח קנייבסקי שליט"א שנסאלו בעניין הורו, כי לינה במיטת קומתיים מותרת אף כאשר חלקה העליון מאוכלס.

אדם אהל להעברת טומאה, לא להבדלה בין מקום למקום: הגר"ש ואזנר שליט"א מבאר, כי רק בהמה נחשבת אוהל לחצוץ בין מה שמעליה למה שתחתיה. אמנם הפסוק "עור ובשר תלבישני..." מתייחס לאדם, אולם אין אהל אלא לגבי הבאת טומאה ממקום למקום ולא לגבי הבדיל בין מעליו למתחתיו, לפי שכך מוכח ממשניות במסכת אהלות שאדם אינו אהל החוצץ.

בדבריו הוא מוסיף להוכיח מגמתנו המבארת את משנתנו העוסקת בישן תחת המיטה. הגמרא מבהירה, כי המדובר במיטה שאין בגובהה עשרה טפחים, אך אינה מצוינת כלל שהמיטה ריקה מאדם. זאת ועוד, הוא סבור, כי גם הגר"י עטלינגר לא הביא חידוש זה להלכה בספרו הידוע על הלכות סוכה - "ביכורי יעקב", ומכאן שלא פסק כן הלכה למעשה.

מכאן, יוצאת איפוא, הבשורה, מיטת קומתיים - כשרה בסוכה! האמנם?

ובכן, עדיין נותר לברר שאלה בסיסית וחשובה.

מיטת קומתיים כשרה, ובלבד שהמיטה העליונה לא תהא גבוהה עשרה טפחים, מרחק של כשמונים ס"מ לחומרא, לפי שאז תחשב כאהל.

מהיכן מודדים את עשרת הטפחים, מהקרקע או שמה ניתן למדוד מן המיטה התחתונה? אם המדידה היא מן הקרקע, כל מיטות הקומתיים הסטנדרטיות אינן ברות שימוש בסוכה.

יש שחששו לדבר והחמירו למדוד מן הקרקע (ראה בספר "הסוכה" עמוד ש"ס). אולם, הגר"ש ואזנר שליט"א (שו"ת "שבט הלוי" ח"ז סי' ל"ז) נוקט, כי המדידה היא מן המיטה התחתונה ולא מן הקרקע [עיי"ש טעמו ונימוקו, והוסיף כי אם יש מחיצות מהקרקע, אין להכשיר מיטה זו].

מועד לכל חי סי' כ ס"ק כ"ו). מעניין, שהמקור הקדום לכך הוא בפיט עתיק ליום שני של סוכות בתפילת שחרית, הנאמר בקהילות רבות (ומופיע במחזורים):

**וְזָר לֹא יִהְיֶה בְּמוֹצָאוֹתֶיהָ
וְנִכְרִי לֹא יַעֲבֹר בְּתוֹצְאוֹתֶיהָ
וְעָרַל לֹא יִשְׁתַּף בְּמַחְצוֹתֶיהָ
וְעוֹבֵד אֱלִיל לֹא יִרְמַס בְּחֻצוֹתֶיהָ
וְלֹאִם לֹא יַעֲרַב בְּחוֹצוֹתֶיהָ
כִּי אִם עֲמוּסָיו נוֹצְרֵי עֲדוּתֶיהָ**

ברם, יש אומרים שכונת הפייטן לכך שאין לגויים יכולת לשאת את מצוות הסוכה, כאמור בגמרא (ע"ז ג/א), שלעתיד לבא יקבלו הללו את מצוות הסוכה, אולם לא יעמדו בה, וכשיהיה חם מאד - יבעטו בה ויצאו. מצוה זו היא רק ל"עמוסיו נוצרי עדותיה..." (יבית אהרן וישראל, צ"ז, קמ"ט).

דף כא/א ומגדלות בניהם שם לפרה

לא להתרגש מפרה אדומה

לפני שנים נולדה בארץ ישראל פרה אדומה. שררה אז התרגשות גדולה, אולם הגר"מ פיינשטיין זצ"ל ביטל זאת:

להלכה, אמר, יש צורך בפרה בת שנתיים, אנו הלא מאמינים שמשויה צדקנו יכול לבוא בכל רגע, וממילא לא יוכל להשתמש בפרה זו כלל...

דף כא/ב אפילו שיחת תלמידי חכמים [כלומר שיחת חולין] צריכה לימוד

צריך ללמוד...

ביאר האדמו"ר מצאנז זצ"ל: **מכל** שיחה של תלמיד חכם, אפילו שיחת חולין, עולה ובוקעת התביעה "צריכה לימוד" - יש להרבות בלימוד וללמוד עוד ועוד... ("צאנז", ניסן תשס"ג).

דף כב/ב העושה סוכתו בראש העגלה... בראש האילן...

פחד מהשכנים

במסכת עבודה זרה (א/א) נאמר, כי לעתיד לבוא תינתן לגויים מצות סוכה ו"מיד כל אחד עושה הסוכה בראש גגו".

מדוע בראש הגג? תמה רבי משה מקוברין, כשהוא מפנה את תוכחתו לאותם עשירים שעשו להם סוכות מרווחות ומיאנו להכניס לתוכם את אחיהם העניים שהיו חסרי סוכה - חששו הללו ששכניהם יבוא להשתמש בסוכותיהם, ולפיכך הרחיקום לראש הגג...

וותרו מספר תאריכים פנויים:
חשון:
י"ג, י"ד, ט"ו, ט"ז, י"ח, י"ט

כסלו:
ג', ד', ה', ו', ז'

גם אתה יכול
להנציח את יקירך
בגמרות המיוחדות שכהוצאת
"מאורות הדף העסי"
התקשר עוד היום
להנצחה במסכת ביצה היוצאת לאור
לפרטים: שי 03-5775307

הדף שלך לנצח

"כינו שם יתנו לבית הפרדס ויתבו עליו שהוא לזכר ושמח אבותיהם... ובכל עת שילמדו בו יהיה לזכות רוח למשנת התורה" (אבות חסד ד"ב ט"ז)

לעילוי נשמת
הר"ר **אריה לייב פניגשטיין** ז"ל
ב"ר שאול יצחק ז"ל נלב"ע כ"ה אלול תשי"כ
וזוגתו מרת **שושנה דבורה** ע"ה
ב"ר אלטר סטרלצר ז"ל נלב"ע ח' תשרי תרצ"ו
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצחו ע"י ידידינו הר"ר **שאול יצחק פניגשטיין** ומשפחתו שיחיו

לעילוי נשמת
מרת **חביבה רפפורט** ע"ה
ב"ר יצחק ז"ל
נלב"ע כ"ג אלול תשס"א
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת
הר"ר **יהודה הופמן** ז"ל
ב"ר שלמה זלמן הלוי ז"ל נלב"ע א' תשרי תשי"ס
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י הר"ר **נחמן ומירה פלוטניצקי** שיחיו - הרצליה

לעילוי נשמת
מרת **שרה שיינדל נפחא** ע"ה
ב"ר יצחק צבי נפחא ז"ל
נלב"ע ער"ה תשנ"ט
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצחה ע"י המשפחה שיחיו